

Cách mạng 4.0 và đô thị thông minh - Bài 7: **“Sòng bạc” mới đang mở ra**

Tiếp theo kỳ trước, đợt sốt thứ ba được dự đoán sẽ diễn ra trong những năm tới chính là sốt các startup 4.0. Khi đó, những thứ được bán, mang ra giao dịch qua các startup này thậm chí không còn là những sản phẩm vật chất truyền thống nữa, mà là những sản phẩm hoàn toàn ảo. Dùng dịch vụ ảo, mạng ảo để bán đồ ảo là câu chuyện của 4.0.

Tất cả những ứng dụng đô thị thông minh đều nằm trong phạm vi 4.0, vì thế cũng là đối tượng của đợt sốt thứ 3 này. Thời đại 4.0 càng quan trọng bao nhiêu, càng hứa hẹn bao nhiêu, thì cơn sốt sẽ càng mạnh bấy nhiêu.

Hiến pháp Mỹ và giấc mơ tự do

Hiện nay, ở Mỹ, những loại sáng kiến 4.0, các loại startup đang nở rộ ào ào. Nhưng trong tất cả những cơn sóng đó, ảo nhiều hơn thật. Một bong bóng mới đang hình thành. Người ta không thực sự quan tâm tới đô thị thông minh, cũng không thực sự quan tâm tới những ứng dụng.

Người ta luôn coi Mỹ là thiên đường cho sự phát triển tự do, mưu cầu hạnh phúc của mỗi con người.

Ảnh minh họa

Trung tâm của mọi đầu cơ, mọi hoạt động kinh tế chính là thị trường buôn bán những doanh nghiệp start up. Tất nhiên, trong vô vàn sáng kiến để cạnh tranh trên thị trường startup 4.0, sẽ có rất nhiều ứng dụng có thể áp dụng khiến cho đô thị thông minh hơn. Nhưng nếu không thực sự sáng suốt lựa chọn, thì nguy cơ bị cuốn vào sông bạc mới cao hơn rất nhiều so với việc học được những ứng dụng cho đô thị thông minh.

Có thể nói, nếu xét về tầm quan trọng trong việc triển khai ý tưởng đô thị thông minh, thì những việc lắp đặt cảm biến, thu thập thông tin real time không quan trọng bằng những platform xử lý thông tin và đưa ra những phản ứng trong các trường hợp. Tuy nhiên, việc lắp đặt thiết bị cảm ứng và thu thập thông tin lại dễ làm và dễ nhận biết hơn rất nhiều, vì thế đối với việc tăng giá startup lại đơn giản hơn rất nhiều. Vì vậy, ở Mỹ, với bối cảnh thị trường cạnh tranh tự do, những phát triển, ứng dụng mới đa số tập trung trong lĩnh vực đầu vào mà rất thiếu hụt khâu xử lý. Những hiệu quả thực sự đối với đô thị thông minh do đó cũng chưa thể gọi là nhiều.

Bên cạnh “nghề chủ sông bạc và chuyên gia cắt lông cừu” thì nước Mỹ có một đặc trưng khác, đó là hiến pháp Mỹ và giấc mơ tự do. Người ta luôn coi Mỹ là thiên đường cho sự phát triển tự do, mưu cầu hạnh phúc của mỗi con người. Hiến pháp Mỹ là một trong những hiến pháp văn minh nhất của nhân loại từ xưa đến nay, bảo vệ quyền cơ bản cho từng công dân. Thế nhưng hãy xem 4.0 có liên quan thế nào đến đặc thù này:

Chính vì cái “nghề làm chủ sông bạc quốc tế” nên Mỹ cũng phải lo thêm việc bảo an, bảo kê quốc tế, mà người ta vẫn thường gọi là “sen đầm quốc tế”. Từ sen đầm không thực chính xác, vì Mỹ không thực sự như công an, lo mọi việc an ninh, trật tự, mà chủ yếu chỉ làm việc “bảo kê sông bạc”. Nếu ở đâu có lộn xộn, thậm chí diệt chủng, nội chiến, như từng xảy ra ở Campuchia, thì Mỹ cũng chẳng quan tâm. Nhưng nếu có nguy cơ đến sông bạc, mà đặc biệt là mấy con bạc thua đau định xù nợ, hoặc là có bọn âm mưu tổ chức sông bạc mới, thì Mỹ sẽ phải ra tay xử lý ngay.

Một trong những ví dụ điển hình là chiến tranh Irac, do Saddam định âm mưu chuyển sang dùng đồng Euro thay vì đồng đô la làm tiền tệ giao dịch. Như vậy thì có nguy cơ thế giới sẽ chuyển sang sông Euro, vì một trong những mấu chốt để bắt thế giới chơi trên sông của mình là ép khối dầu lửa OPEC dùng Đôla làm chip..

Nhưng để có thể đảm bảo trật tự trong “sông bạc quốc tế”, Mỹ cần có hệ thống kiểm soát thông tin toàn cầu, mà ta đã được hình dung qua vụ scandal Snowden. Những chip nghe lén được đặt ở khắp nơi trên thế giới và cả ở Mỹ. Trong mọi thời điểm, Mỹ có thể can thiệp và làm rối loạn hệ thống ở gần như mọi nơi trên thế giới. Với hệ thống dữ liệu đầu vào như vậy, Mỹ là một nước có cơ sở khác hẳn các nước khác để triển khai công nghệ 4.0. Tuy

nhiên như đã nói, vấn đề Mỹ quan tâm không phải đô thị thông minh, vì vậy những thông tin đầu vào này chủ yếu được phân tích, sử dụng cho mục đích quân sự, chứ không phải cho mục đích dân sự.

Mặt trái của 4.0 và đô thị thông minh bị hạn chế

Và ở đây, chúng ta thấy một trong những mặt trái nghiêm trọng nhất của 4.0 được thể hiện nguyên hình: Thông tin cá nhân của gần như tất cả mọi người bị kiểm soát, phơi bày cho những mục đích có thể bất lợi cho cá nhân đó, như Snowden đã lên án.

Bên cạnh đó, cách thức hoạt động chính trị ở Mỹ với những hình thức tranh cử dẫn tới khả năng sử dụng công nghệ thông tin và các thông tin cá nhân nói trên để định hướng chính trị, dẫn dắt dư luận, bằng cách cung cấp những dạng thông tin không đầy đủ. Những scandal xung quanh vụ bầu cử tổng thống Trump, cho dù chính xác hay không, cũng cho thấy khả năng xảy ra việc can thiệp vào quyết định dân chủ này là hoàn toàn thực tế.

Như vậy, hệ thống kiểm soát thông tin của Mỹ đã động tới những nguyên tắc quan trọng nhất, được quy định trong hiến pháp. Mâu thuẫn được đẩy lên đỉnh điểm, khi mà một nơi, quyền con người được quy định rõ ràng nhất, coi là linh thiêng nhất thì nó bị vi phạm nghiêm trọng nhất, dưới cả góc độ đời sống riêng tư và năng lực tham gia dân chủ vào thể chế xã hội.

Mỹ tốn hàng trăm tỷ USD mỗi năm vì tắc đường. Trung bình mỗi người tham gia giao thông tại Mỹ lãng phí gần 50 giờ mỗi năm và ở một vài thành phố, con số này còn cao hơn. Ảnh minh họa

Quay trở lại câu chuyện đô thị thông minh. Một mặt, do không được thực sự quan tâm, những thành tựu về đô thị thông minh của Mỹ không đạt được là bao. Mặt khác, hệ thống thu thập dữ liệu, một điều kiện cần để có thể thực hiện những giải pháp thông minh, đang được sử dụng cho những mục đích được nhìn nhận là khá tiêu cực. Vì thế, khi nói về vấn

đề đô thị thông minh ở Mỹ, từ góc độ nhìn chẳng hạn của châu Âu, thường người ta thấy ở đó những dữ kiện cho thấy nên thận trọng hơn là những bài học có thể áp dụng.

Ngoài, ra, có một yếu tố liên quan chặt chẽ đến giấc mơ tự do và đô thị thông minh, đó là người Mỹ tin vào giấc mơ tự do có thể được thực hiện bằng phương tiện ô tô cá nhân. Biểu tượng của tự do cho mỗi cá nhân ở Mỹ là biệt thự và xe hơi. Ai cũng phải có biệt thự và ô tô. Điều đó dẫn tới sự phát triển đặc trưng tràn lan ra diện rộng của khắp các khu ngoại ô Mỹ. Hệ thống hạ tầng và cấu trúc đô thị Mỹ đã được thiết kế phù hợp với nhu cầu đó.

Sau này, người ta đã nhận ra những mặt trái của phát triển ấy, do mật độ và độ đa dạng của các khu đô thị quá thấp, nên không thể đạt được những chất lượng đô thị đặc thù. Nếu xét trên những khía cạnh phân tích hậu hiện đại thì những đô thị thích hợp với ô tô này rất không thông minh, vì nó thể hiện cao độ tất cả những mặt trái của thời đại công nghiệp, như: sự hạn chế của quan hệ xã hội, phá huỷ môi trường, sinh thái, tiêu tốn năng lượng v.v. Nhưng vấn đề là cấu trúc đô thị cũng như lối sử dụng phương tiện giao thông đó đã quá mạnh nên rất khó có khả năng cải tạo. Vì vậy, với những ứng dụng 4.0, gần như không thể thay đổi tình thế ấy một cách cơ bản. Người ta có thể dùng các ứng dụng để tiết kiệm một chút thời gian, tìm bãi đỗ dễ hơn, báo tắc đường, kiểm soát tốc độ v.v. nhưng về cơ bản không thể tạo ra những đô thị thực sự thông minh.

Ngoài những lý do không gian, kỹ thuật, cần hiểu rằng nguyên lý của đô thị thông minh ở cấp cao nhất phải là cộng đồng thông minh. Một cơ cấu kinh tế xã hội, kỹ thuật mà lấy cá thể làm đơn nguyên cao nhất chỉ có thể đạt tới mức công cụ thông minh và cá nhân thông minh, nhưng lại bị ngăn trở trong việc đạt tới “cảnh giới” cao nhất là cộng đồng thông minh.

Vì vậy, xét từ phân tích góc độ đặc thù thứ hai này, cho thấy Mỹ hiện chưa và cũng rất khó đạt tới những thành tựu lớn trong lĩnh vực đô thị thông minh.

TS Phó Đức Tùng